

Kapitoly z české a světové literatury pro děti a mládež 1

(Učitelství pro MŠ)

Sylabus vymezuje základní témata ke studiu a samostudiu. Některá z témat představují opakování středoškolského učiva, rozšířeného o aspekt literatury pro děti a mládež. Přípravu je vhodné kombinovat s vlastní četbou a samozřejmým předpokladem úspěšného zvládnutí látky je obeznámenost s českými a světovými dějinami daných období (přibližně od sklonku 18. století do současnosti) na úrovni střední školy.

Pro samostudium je zadána literatura v IS (doporučuji nahlédnout i do slovníkových publikací uváděných u předmětu Literární komunikace; dále lze doporučit dvoudílný Slovník autorů literatury pro děti a mládež, dvoudílná skripta M. Šubrtové Kapitoly ze světové literatury pro mládež, příp. Přehledné dějiny literatury pro mládež a četby mládeže za obrození Zdeňka Zapletala); rozhodně není vhodné čerpat z nespolehlivých internetových zdrojů, z cizích výpisků a kolektivně zpracovávaných témat!

Není zapotřebí přetěžovat paměť konkrétními daty vydání jednotlivých děl, ale předpokládá se orientovanost v chronologii literárního vývoje s přesností odpovídající periodizaci literárních dějin (k periodizaci na úrovni SŠ viz například Panorama české literatury) – tedy přibližně třetiny století (u 19. století a 1. pol. 20. století) a desetiletí (u literatury po r. 1945).

Písemný zápočtový test obsahuje 10 stručných otevřených otázek, jedna z nich se týká doporučené četby. Otázky jsou samostatně klasifikovány, k úspěšnému absolvování předmětu je zapotřebí celkové klasifikace do 2,9 včetně.

1. Počátky a vymezení evropské literatury pro mládež, specifika literárního vývoje v českém prostředí

- Počátky literatury pro děti a mládež
- První autorské pohádky (Perrault, Mme d'Aulnoy, Mme de Beaumont)
- Pedagogický román (Fénelon, Rousseau)
- Přínos anglického osvícenství (Swift, Defoe)
- Předpoklady pro rozvoj české literatury pro děti a mládež v 1. polovině 19. století (Kramerius, Dobrovský, Puchmajer, Jungmann, Kollár, Čelakovský, Vinařický, Doucha)
- Klasikové poezie 30.–90. let 19. stol. (Mácha, Erben, Borovský, generace májovců, ručovci a lumírovci); rozvoj poezie pro děti (Rais, Kožíšek, Sládek)
- Próza 19. století (Marie Antonie, M. D. Rettigová, Němcová, Světlá, Neruda, Krásnohorská); reflexe českých dějin (Rais, Třebízský, Winter, Jirásek)

– Pohádka a její pozice v četbě dětí, pohádkáři (Němcová, Erben, Mikšíček, Kulda, Bartoš, Karafiát)

Viz literaturu zadanou v IS k předmětu + díla slovníkového charakteru (viz odbornou literaturu k předmětu Literární komunikace)

2. Vývoj moderní autorské pohádky v 19. a 20. století jako nosného inspiračního proudu pro současnou kulturu

– W. Hauff, H. Ch. Andersen, O. Wilde, Lewis Carroll, Carlo Collodi, J. M. Barrie, A. A. Milne

– Konjunktura autorské pohádky v české literatuře meziválečného období (bří Čapkové, J. Mahen, O. Sekora, J. Lada, V. Nezval, V. Vančura, K. Poláček)

Samostudium viz literaturu v IS + vlastní četba

3. Příběhová próza 19. a 1. pol. 20. století

– Zrod příběhů ze života dětí ve světové literatuře (Ch. Brontëová, Ch. Dickens, H. Malot, J. Spyriová, F. E. Hodgson Burnettová) a jejich rozvoj (Mark Twain, E. de Amicis); dobrodružná četba (J. F. Cooper, K. May, J. London, F. B. Harte, J. Verne) a próza s dívčí hrdinkou (L. M. Alcottová, L. M. Montgomeryová)

– Příběhy ze života dětí v českém prostředí (F. Župan, F. Háj, A. Kutinová, J. V. Pleva, V. Řezáč, F. Langer, J. Foglar, K. Poláček, M. Majerová, B. Benešová, Z. Bezděková); dobrodružná četba (F. Flos, F. Běhounek, E. Štorch, J. M. Troska, L. M. Pařízek)

Samostudium viz literaturu v IS + vlastní četba

4. Prvek hry, žánrové kontaminace, nonsense v literatuře pro děti druhé poloviny 20. století; různé podoby humoru v dětské literatuře

– O. Hofman a jeho prózy pro děti (Hodina modrých slonů, Lucie a zázraky, Pan Tau a tisíce zázraků, Chobotnice z Čertovky aj.)

– O. Hejná, D. Mrázková, H. Franková, M. Macourek, O. Černá, V. Steklač

Samostudium viz literaturu v IS + vlastní četba

5. Příběhová próza s dětským hrdinou (u nás i ve světě), její proměny a představitelé v české literatuře od roku 1945 do konce 80. let 20. století

– A. Lindgrenová (tvorba pro děti, žánrové přesahy, idylický svět dětství i vážnější stránky lidského bytí)

– Příběhová próza s dětským hrdinou po r. 1945 (vývojové změny v důsledku proměn společensko-politické situace, změna v žánrové skladbě – pozice dobrodružné a dívčí četby, B. Říha, J. Ryska)

– 60. léta 20. století – nové impulzy v čes. literatuře pro děti a mládež (autoři tzv. nové vlny – O. Hofman, J. Procházka, H. Franková)

– Normalizační dvacetiletí a další autorské generace (M. Zinnerová, M. Drijverová, V. Plívová-Šimková, H. Šmahelová)

Samostudium viz literaturu v IS + vlastní četba (kontextové souvislosti lze čerpat i z Dějin české literatury 1945–1989, z kapitol věnovaných literatuře pro děti a mládež)

6. Vývojové mezníky české poezie pro děti od počátku 19. století do současnosti

– 19. století (v kontextu lit. pro dospělé): Doucha, Vinařický, Sládek, Rais, Kožíšek

– 20. století: V. Nezval, F. Hrubín, F. Halas, J. Zahradníček, V. Renč, I. Blatný, J. Seifert, Z. Kriebel, J. Kainar, J. Žáček, P. Šrut, J. Hanzlík, J. Vodňanský, M. Lukešová, J. Havel, J. Skácel

Samostudium viz literaturu v IS + vlastní četba